

TÜRK DÜNYASINDA KİMLİK OLUŞUMUNDA BELEDİYELERİN ROLÜ: KAZAKİSTAN BELEDİYECİLİĞİ VE ETİMESGUT BELEDİYESİ KARŞILAŞTIRMASI

Kadir Ertaç ÇELİK

Arş. Gör., Gazi Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü,

Özet

Uluslararası ilişkiler disiplinde yeni bir tartışma ögesi olan ve günümüzdeki anlamıyla ilk defa 1570 yılında Fransa’da kullanılan kimlik olgusu; en yüzeysel ifadeyle “kimsiniz” sorusuna sosyal psikolojik temelli kategorik bir tanımlama üzerinden verilen cevaptır. Bu anlamda kimlik hem bireyler hem de toplumsal ve siyasal yaşamdaki diğer aktör ve yapıların ait olma ve mensubiyet gereksinimleri neticesinde ben ve öteki etkileşiminin ürünü olarak ortaya çıkmış ve çeşitli disiplinlerce birtakım kategorileştirmelere tabi tutulmuştur. Hatta literatürde yapılan çalışmalar üzerinden bir okuma yapıldığında aynı disiplin mensuplarınc da farklı kategorik süreçlere tabi tutulan kimlik; bireysel/sosyal ve kolektif kimlik gibi çeşitlendirmelerin yansira kurumsal, cinsel, sınıfsal, etnik, kültürel, dinsel ve milli/ulusal kimlik gibi türlere ayrılmıştır. Uluslararası ilişkiler veya politika bağlamında ise 1648 sonrası tesis edilen uluslararası sistemde ana aktör olarak ulus devletlerin yer alması ve ilerleyen süreçte Avrupa’da yaşanan devrimler ve bilinçlenmeyle ortaya çıkan ulusal kimlik, diğer kimlik türlerinden daha fazla önem atfedilen bir olgu olmuştur.

Ulusal kimlik, doğası gereği bünyesinde kültürel, tarihsel, etnik ve dini parametreleri barındıran ve modernite ile uyum arz eden bir olgu olmakla beraber modern uluslararası ilişkilerin kimi teorisyenlerce yegâne kimilerine göre ise önemli aktörlerinden ulus devletlerin inşa sürecinde baz alınan temel dayanaktır. Bu bağlamda Orta Asya jeopolitiğinin önemli aktörlerinden Türk Dünyası’nın gerek tarihsel arka planı gerekse dış politika vizyonu ile ön plana çıkan aktörü Kazakistan, 1991 yılı sonu itibarıyla bağımsızlığına kavuşmuş ve uluslararası sistemdeki yerini almıştır. Bağımsızlığın ardından bir yandan uluslararası sisteme entegre olmaya çalışırken diğer yandan ulus devletinin tesisi için kimlik inşasına birincil derecede önem vermiştir. Kazakistan kimlik inşasında tarihsel,

kültürel, dinsel ve etnik parametrelerle beraber vatandaşlık bağı ve teritoryal öğeler üzerinden bir süreç yürütülmüştür. Demografik ve coğrafi dinamikler bakımından riskli bir ülke olmasına karşın ulus devlet inşası ve kimlik oluşumu sınavını başarıyla geçen Kazakistan gerek Orta Asya gerekse kimlik inşa sürecinde olan diğer aktörler için örnek bir aktördür. Bu süreçte belediyelerin faaliyetleri ise literatürde çok dikkat edilen bir durum olmamaktadır. Oysaki belediyeler kültürel faaliyetler, sosyal projeler ve siyasal süreçlerdeki pozisyonları gereği bu sürecin mimarlarından olup Kazakistan belediyeciliği ve Etimesgut Belediyesi'nin ulus kimliğine katkılarının mukayesesi ve geleceğe dair öneriler önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kazakistan, Türk Dünyası, Kimlik, Belediyeler, Etimesgut Belediyesi.

THE ROLE OF MUNICIPALITIES IN CONSTRUCTION OF IDENTITY IN TURKISH WORLD: COMPARISON OF MUNICIPALITY IN KAZAKHSTAN AND ETİMESGUT MUNICIPALITY

Abstract

Identity as a factor of a new debate in the discipline of international relations was first utilised in France in 1570, and its most straightforward term is equivalent to the social psychological based categorical description given to the question “who are you”. In this sense, due to the necessity of belonging and affiliation by both individuals and societal and political life identity has emerged as a product of the interaction between the self the other and has been subjected to several categorisations in multitude disciplines. In fact, when detailed readings are done in literature, it can be seen that identity has been subjected to different categorisation within the same discipline. Furthermore, identity has diverged from individual/social and collective towards subcategories such as institutional, sexual, class, ethnic, cultural, religious and civil/national. In the context of international relations or politics, national identity rose to prominence after the establishment of the international system in 1648 and the revolutions and consciousness that occurred in Europe in the aftermath.

National identity by definition encompasses cultural, historical, ethnic and religious parameters and accord with modernity. According to modern

international relations theoreticians' national identity is considered as either the sole or one of the essential actors in nation-building. In this context, Kazakhstan, one of the influential actors of Central Asian geopolitics and the foreground of the Turkish world with its historical background and foreign policy vision, has gained its independence and taken its place in the international system by the end of 1991. After gaining its independence, Kazakhstan while trying to integrate into the international system on the also attached vital importance to identity during the nation-building process. Kazakhstan carried out its identity-building process by incorporating historical, cultural, religious and ethnic parameters as well as citizenship and territorial factors. Despite being a dangerous country regarding demographic and geographic dynamics, Kazakhstan has succeeded in nation-building and identity constitution and set an example for many actors in the identity-building process in Central Asia and other locations. The activities of the municipalities in this process are not considered in the literature very much. Whereas municipalities are in need of cultural activities, social projects and positions in political processes, architects of this process are concerned and suggestions regarding the comparability of Kazakhstan municipality and Etimesgut Municipality contributions to nation identity are important.

Keywords: *Kazakhstan, Turkish World, Identity, Municipalities, Etimesgut Municipality.*

Giriş

İnsan, bireysel yaşamdan toplumsal yaşama geçmesiyle birlikte sosyal bir varlık halini almış ve bununla birlikte toplumsal ve siyasal süreçler söz konusu olmaya başlamıştır. Toplumsal yaşamın zaruretleri çerçevesinde sistemsel yapılar meydana gelmiş olup bahse konu yapıların hem işlerliğinin sağlanması, sistemsel bütünlüğün ve organizasyonun tesisi ile birlikte mevcudiyetinin devam etmesi hem de bireylerin gerek yönetici gerekse yönetilen olarak hak ve sorumluluklarının belirlenmesi, sistematik bir himaye sağlanması bağlamında hâsıl olan gereksinimler neticesinde kurallar manzumeleri ve siyasal mekanizmalar tesis edilmiştir. Daha farklı ifade edilmesi halinde Thomas Hobbes'un deyimiyle doğa halinin güvensiz ve kaotik yapısından kurtulmak amacıyla insanlar devlet aygıtını icat etmişlerdir. Bu bağlamda bireyler, güvenlikleri için birtakım

haklarından vazgeçerek ve kendilerini sınırlandırarak devlete yetkiler ve buna karşılık olarak da özellikle güvenliğın tesisi noktasında yükümlülükler yüklemişlerdir.

Devlet mekanizmasının tesisinin ardından hem devletin iç dinamikleri ve sistemsel yapısı hem de diğer devletler ve aktörlerle ilişkilerine dair yapıların, kurumların ve işleyiş kurallarının varlığına ihtiyaç duyulmuştur. Dolayısıyla toplumsal münasebetler, politik, askeri, ekonomik ilişkiler ve günlük ihtiyaçlar başta olmak üzere gerek duyulan hususlarda kurumlaşma veya organizasyonlar oluşturulması suretiyle söz konusu ihtiyaca cevap vermeye çalışılmıştır. Belediyeler de bu noktada önem arz eden organizasyon veya yapılar arasında ön plana çıkmaktadır. Sınırları ve kapsamı her ülkenin kendi mevzuatına göre belirlenen yerleşim birimlerinin sakinlerinin yerel müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tesis edilen ve genelde organları seçmenler tarafından oluşturulan kamu tüzel kişiliğine sahip bulunan belediyeler sadece imar, su ve kanalizasyon, ulaşım vb. kentsel alt yapı; çevre ve temizlik, resmî kurumlara ait bazı binaların bakım ve onarımı, park ve yeşil alan gibi hizmetleri sunmakla sınırlı bir misyona sahip değillerdir. Gerek sosyal ve kültürel faaliyetleri gerekse günümüz itibarıyla geline noktasında sınır aşan ilişkiler tesis edebilme yetenekleri ve siyasal süreçlerdeki rolünden ötürü belediyelere artık yerel bir aktör olmanın ötesinde uluslararası ilişkilerde de etkinliği olan aktörler olma yolunda her geçen gün daha fazla değer atfedilmektedir.

Belediyelerin uluslararası ilişkilerde rol almasının ise iki temel nedeni vardır. Bunlardan ilki uluslararası sistemin yapısının ve uluslararası ilişkilerin doğasının günümüzdeki evrimi hususudur. Uluslararası ilişkiler ve sistem ilk anlardan itibaren sürekli bir değişim ve dönüşüm içerindedir. Siyasi tarih bağlamında bir okuma yapıldığında en genel şekliyle insan topluluklarının sırasıyla şehir devletleri, feodal yapılar, imparatorluklar ve ulus devletler, uluslararası ilişkiler aktörü olmuşlardır. Bahse konu olan her bir siyasal mekanizma kendi iç sistemsel yapısını tesis etmiştir. Ancak bu inşa süresinde karşılıklı etkileşim söz konusu oluşmuştur. Dolayısıyla günümüzde özellikler 2000'li yıllarla birlikte ulus devletlerin uluslararası ilişkiler aktörü olmaları bağlamında bir sorgulama veya buna karşı ciddi bir meydan okuma olmamasına karşın uluslararası ilişkiler için kullanılan enstrümanlar ve bu

bağlamda ele alınan parametrelerde çeşitlenme ve yenilikler gündeme gelmiştir. Son döneme kadar uluslararası ilişkileri veya diplomatik süreçleri devletlerin resmi organlarının birbiriyle olan münasebetleri şeklinde ele alan yaklaşım yerini hükümetler arası münasebetlerle birlikte halktan halka diplomasinin ve buna bağlı olarak yeni parametrelerin de geçerli olduğu bir anlayışa bırakmaktadır. Daha net ve kısa bir şekilde ifade etmek gerekirse devletten devlete diploması yerini devletten-devlete ve halka ve ayrıca halktan halka olmak üzere üç farkı modelin geçerli olduğu bir diplomatik anlayışa bırakmaktadır.

İkinci neden ise birinci nedenden bağımsız olmayan bir şekilde devletlerin kendi iç siyasal sistemlerinde ve anlayışlarındaki değişim ve dönüşümdür. 21. yüzyılın en önemli gündem maddelerinin başında gelen küreselleşme olgusuyla beraber bir yandan uluslararası sistem değişim ve dönüşüm yaşarken diğer yandan sistemin kimilerine göre yegâne kimilerine göre en önemli aktörü kimilerine göre ise çoğul aktörlerden biri olan devletler de artık bilardo topu modelinde olduğu gibi sadece dış işleri kurumlarıyla değil iç işleri bağlamında tesis edilen kurumlarla da dış politika süreçlerinde veya uluslararası sistemde projeksiyonlar gerçekleştirmektedirler. Bu minvalde devletlerin dış politikalarında çoğu kurum veya başta sivil toplum örgütleri dahil olmak üzere hükümet dışı organizasyonlara da gerek karar alıcılar gerekse söz konusu yapıların yöneticilerince misyon yüklenilmektedir.

Çalışmada ele alınan konu bağlamında uluslararası ilişkiler ve belediyeler üzerinden bir değerlendirme yapılması halinde uluslararası ilişkiler disiplininde özellikle “Üçüncü Büyük Tartışma” bağlamında ele alınan ve son dönemde literatür çalışmalarında da daha fazla yer verilmeye başlayan “Konstrüktivizm/İnşacılık” yaklaşımına değinmek gerekmektedir. Uluslararası ilişkileri bir inşa süreci olarak ele alan ve aktör ile yapı arasında karşılıklı bir etkileşim ve insanın varlığına dair varsayım üzerinden şekillenen Konstürüktivizm, uluslararası ilişkilerde hâkim yaklaşımlar olarak ifade edilen yaklaşımların göz ardı ettikleri bazı parametreleri de analiz birimi olarak ele almaktadır. Konstürüktivistlere göre uluslararası ilişkilerin temel aktörlerinden olan devletlerin kimlikleri ile çıkarları arasında doğrudan ve reddedilemez bir bağıntı söz konusudur.

Çift yönlü bir ilişkinin söz konusu bu bağtımda kimliklerin, ulus-devlet inşaa süreçlerinde şekillendiğı ve dış politikada önemli bir parametre olduğuna vurgu yapılmaktadır. Kimlik oluşum süreçleri ise bir yandan dışta yapı içte toplumsal beşerî dinamikler diğeer yandan ise kurumsal ve bürokratik yapılar tarafından şekillendirilen ve tarihsel, kültürel, dini, etnik vb. unsurlara bağılı ortaklıklar ve aidiyet ile harmonize edilmektedir.

Türk Dünyası'nda kimlik oluşum sürecinde belediyelerin rolünün ele alındığı ve Kazakistan Belediyeciliğı ile Etimesgut Belediyesi'nin karşılaştırmalı bir analizinin yapıldığı bu çalışmada ilk olarak "kimlik nedir?" sorusunun cevabı aranılacak, ardından Türk Dünyası'nda kimlik oluşum süreci ana hatlarıyla incelenecektir. Bir sonraki başlıkta ise Kazakistan Belediyeciliğinin kimlik oluşum sürecindeki misyonu incelenecek ve Etimesgut Belediyesi ile bir karşılaştırma yapılmaya çalışılacaktır.

Uluslararası İlişkiler Disiplini Bağlamında Kimlik: Kavramsal Bakış

En genel anlamda bir tanımlama ve betimleme üzerinden varlığa dair tespit olan kimlik, sosyal bilimlerin çeşitli disiplinleri tarafından inceleme konusu olmuş bir ögedir. Gerek farklı disiplinler gerekse disiplin bünyesindeki farklı yaklaşımlar veya ekoller tarafından çeşitli şekillerde tanımlanan kimlik etimolojik olarak ele alındığında *ident (aynı/özdeş olan)*, *identitatem (aynılık)* kelimelerinden türetilmiştir (Online Etymology Dictionary, Erişim: 03.05.2018). Günümüzdeki anlamında ise ilk olarak 1570 yılında Fransızca'da kullanılmıştır (Altunoğı, 2009: 7). Türk Dil Kurumu, kimliğı kelime anlamı itibariyle herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu Genel Türkçe Sözlük, Erişim: 03.05.2018). The Oxford Dictionary ise kimliğı bu çalışmanın konusu bağlamında iki şekilde tanımlamıştır: Bunlardan ilki "kimlik herhangi kişı ve şeyin kim veya ne olduğunun cevabıdır" şeklindeki tanımı iken ikincisi ise yakın benzerlik ve ilişki halidir (Oxford Dictionaries Online, Erişim: 03.05.2018). Müphem bir kavram olan ve eski dilde "hüviyet" olarak ifade edilen kimlik olgusu; Batı literatüründe ise "self" ve "identity" olarak kavramlaştırılmıştır. John Locke'den 20. yüzyıla kadar self kavramı üzerinden tanımlanan bu olgu, Locke tarafından bireylerin düşünme, kendini ifade etme ve geliştirme

biçimlerinin esası ve karakteri olarak tanımlanan kimlik; bir idrak ve şuur halidir. 20. yüzyıldan itibaren ise Latincesi esas alınarak identity kavramıyla ele alınmıştır (Livia ve Roth, 2002: 1). Barbara Newman ise kimliği bireyin geçmişteki edinimleri, mevcut zamandaki rolü ve geleceğe dair beklentilerinin bütünleşmiş hali olarak tanımlamaktadır (Newman ve Newman, 1978: 164-166).

Türkçe literatüre bakıldığında kimlik olgusuyla ilgili olarak toplum bilimcilerden uluslararası ilişkiler alanında çalışmalar yapan akademisyen ve entelektüellerce üzerinde tartışma yürütüldüğü ve kültür sahasından dile sosyolojiden dış politikaya kadar çeşitli disiplinlerce kendi parametreleri ve perspektifleri doğrultusunda tanımlar yapıldığı görülmektedir. Bu noktadan hareketle birkaç akademisyen ve entelektüel üzerinden kimliğe ilişkin tanımlara dair örnek vermek gerekirse ilk olarak Nevzat Köseoğlu; kimliğin çeşitli varyasyonlarını göz ardı ederek kimlik olarak doğrudan milli kimlik üzerinden bir tanım geliştirmiştir. Köseoğlu'na göre; milli kültürün kişisel veya toplumsal planda ortaya çıkan üslubu; kişiyi ve toplumu farklılaştırıcı özellikleridir (Köseoğlu, 1997: 19). Bahse konu olgu ile ilgili çalışmalar yürüten bir diğer isim Nuri Bilgin kimliği tanımlarken kimliğin gerek benzeştiren ve birleştiren gerekse ayrıştıran ve ötekileştiren boyutuna vurgu yaparak kimliği herhangi bir birey veya grubun kendisini tanımlaması ve beraberinde söz konusu birey ya da grubun diğer birey veya gruplardan ayrışan özelliklerini betimlemesi olarak izah etmiştir (Bilgin, 2007: 10-27). Türkiye'nin önde gelen sosyologlarından Doğan Ergun ise kimliğin psikolojide ben ve kişilik ile birlikte ele alınması ve tanımlanması yönünde kanaate sahiptir (Ergun, 2000: 29-62).

Bireyin psikolojik varsayımlarının ve kavramlaştırmalarının toplumsal yapıdaki yansımaları olarak algılanabilmesi mümkün olan kimlikle ilgi yukarıdaki tanımlara baktığımızda; kolektif yaşamın doğal uzantısı olarak bireyin kendini belli bir aidiyet üzerinden şekillendirme ihtiyacından hareketle aidiyeti; aidiyet olgusunun kimlik olgusunu beraberinde getirdiği şeklinde bir tespitte bulunulabilir (Çelik, 2014: 4). Bu tespitten hareketle kimliğe ilişkin çalışmalar kapsamında ön plana çıkan iki yaklaşım olan sosyal kimlik teorisi ve kimlik teorisi ise kimlik olgusunu bir süreç olarak ele almaktadır. Her iki yaklaşıma göre de kimlik, diğer sosyal kategoriler ve sınıflandırmalarla ilişkili bir şekilde kendini isimlendirme,

tanımlama ve sınıflandırma süreci olarak ifade edilmektedir. Sosyal kimlik teorisi bu süreci *kendini kategorileştirme* (self-categorization) olarak adlandırırken, kimlik teorisi ise *kimlikleştirme* (identification) olarak kavramsallaştırmaktadır. Gerek sosyal kimlik teorisi gerekse kimlik teorisine göre kendini kategorileştirme veya kimlikleştirme süreci yoluyla bir kimlik oluşturulur (Stets ve Burke, 2000: 224).

Kendini kategorileştirme veya kimlikleştirme yoluyla vücut bulduğu ileri sürülen kimlik, uluslararası ilişkiler disiplininde Konstrüktivist/İnşacı Yaklaşımı savunan yazarlarca analizlerde merkezi önem atfedilen bir olgudur. Uluslararası ilişkiler disiplininde hâkim yaklaşım veya paradigmlar olarak ifade edilebilecek teorilerin göz ardı ettiği parametreleri de analizde bir değişken olarak inşacı yaklaşıma devletlerin çıkarlarının temelini oluşturan unsur olarak kimliği merkeze alırlar. Bu noktadan hareketle devletlerin kimlikleri nasıl edindiklerine dair görüşlerde sunmaktadırlar. Sistemik Konstürüktivistler göre devletlerin sahip olduğu örgütsel kimlik ile sosyal kimlik arasında ayırım söz konusudur. Sistemik Konstürüktivistler, devletlerin örgüt kimliğini iç politik süreçler neticesinde kazandığını iddia ederek sistemik teorinin bu kimlikle ilgilenmemesi gerektiğini savunmaktadırlar. Sistemikler esas olanın sosyal kimlik olduğunu savunmakta ve sosyal kimliğin de sistemik etkileşim sonucu oluştuğunu savunmaktadırlar. Bu yaklaşıma göre aktörlerin kimlik ve çıkarları interaktif bir süreçle oluşmaktadır ve sistemde kimlik ve çıkarların oluşturduğu yapı aktörler arasındaki intersubjektif anlamlar tarafından inşa edilmektedir. Diğer bir ifadeyle davranışları belirleyen anlamlar yani kimlikler etkileşim sonucu ortaya çıkmaktadır (Bozdağlıoğlu, 2012, 133-134'den aktaran Çelik, 2014: 6.).

Netice itibarıyla kimlik gerek devletlerarası münasebetlerde gerekse halklar ve diğer unsurlar arası ilişkilerde önem arz eden maddi olmayan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle devletlerin davranış kalıplarını belirleyen kimlikler gerek rekabet ve(ya) çatışma gerekse işbirliği ve(ya) entegrasyon süreçlerinde katalizör görevi üstlenen önemli bir öge olarak ifade edilebilir. Dolayısıyla ortak kimlik veya kimliklerdeki ortak noktalar bir yandan halkları veya milletleri diğer yandan devletleri veya diğer siyasal birimleri birbirine yakınlaştırıcı bir görev üstlenmektedir.

Türk Dünyası'nda Kimlik Oluşum Süreci: Kazakistan Örneği

Türk Dünyası'nda kimlik oluşum sürecini ele alabilmek için öncelikle Türk Dünyası kavramının neyi kapsadığını tespit etmek gerekmektedir. Buradan hareketle 11.2 milyon km²'yi aşan büyük bir siyasi coğrafya birliği olarak ifade edebileceğimiz Türk Dünyası, Adriyatik Denizi kıyılarından Çin'in başkenti Pekin'in yakınlarındaki Çin Seddi'ne kadar uzanmaktadır (Doğanay, 1995: 23). Böylesi bir coğrafik tanımdan sonra kimi yazarlar tarafından savunulan görüşe göre ise her Türk'ün yaşamakta olduğu her türlü yer Türk vatanı olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşımı savunanlara göre Türkler her ne maksatla olursa olsun yaşadıkları yerde Türk Dünyası'nın bir parçası ve temsilcisi konumundalardır. Böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin yanı sıra Orta Asya ve Kafkaslar'daki Türk Devletleri, Rusya ve Gürcistan topraklarındaki Türk halklarının yaşadığı yerler (Doğanay, 1995: 23), Çin, Pakistan, Avustralya ve Uzak Asya Türk toplulukları, Batı ve Doğu Avrupa'da yaşayan ve "Evlad-ı Fatihan" olarak adlandırılan Türkler, İslamiyet öncesi Balkanlara gelen Türk boyları, adalardaki, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki Türklerin yaşadığı coğrafya bir bütün şeklinde Türk Dünyası olarak adlandırılabilir (Kalafat, 1994: 468-469).

Birbiriyle çelişmeyen sadece sınırları, kapsamı ve motivasyonları bakımından kısmi farklılıklar içeren yukarıdaki iki bakış açısı üzerinden bir değerlendirme yapılması halinde Türk Dünyası ne sadece Türkiye, Azerbaycan ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile sınırlı tutulabilecek kadar dar kapsamlı ne de üniversite eğitimi için Kanada veya Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) bulunan Türk öğrencilerden ötürü bahse konu coğrafyaları da bünyesine katacak kadar geniş kapsamı bir olgu değildir. Daha rasyonel bir perspektifle Türk Dünyası'nı Türk milleti içerisinde yer bulan bütün topluluklarının tarihsel, kültürel ve siyasal anlamda hemhal oldukları coğrafya olarak ifade edebiliriz. Günümüzde söz konusu coğrafyanın bir kısmında bağımsızlıklarını elde etmiş Türk devletleri mevcudiyetlerini muhafaza etseler dahi başka devletlerin sınırları içerisinde kalan gerek tarihsel ve kültürel anlamda gerekse demografik anlamda Türk Dünyası'nın parçası olan bölgeler söz konusudur. Bu minvalde doğu-batı istikametinde Doğu Avrupa'dan Doğu Türkistan'ı da

kapsayan bir şekilde Çin Seddi'ne kadar uzanan kuzey-güney istikametinde Rusya Federasyonu içerisinde yer alan özerk yapılardan Hindistan sınırlarındaki Türk boylarına Ortadoğu coğrafyasının büyük bir kısmı ve Kuzey Afrika'nın üst tarafları şeklinde bir Türk Dünyası sınırı ve gönül coğrafyası çizilebilir.

Söz konusu coğrafyada kimlik oluşumunu çalışmada temel alınan inşacı yaklaşım çerçevesinde ele almamız halinde milli kimlik ve ulus inşası üzerinden bir okuma yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda ulusal kimlik oluşum süreçlerinde ortak dil, kültür, coğrafya, din ve tarihsel arka plan inşa sürecinin alt yapısal unsurlarını meydana getiren bir öğelerdir (Dağı, 2002: 49). Tarihsel arka plana bakıldığında söz konusu coğrafyada ilk dönemlerde çeşitli Türk boylarının yaşadığı ve Türkler tarafından tesis edilen siyasal birimlerin var olduğu görülecektir (Golden, 2006: 480). Ancak 15. yüzyılda Moskova Prensiği'nin yükselişi ile birlikte Türk Dünyası'nı etkileyecek önemli olaylar döngüsü başlamıştır.

1700'lü yıllarda Kazakistan coğrafyasında yaşayan Türkler (Büyük-Orta ve Küçük Cüz) Rusların hâkimiyeti altına girmişlerdir (Hayit, 1987: 130-144). 1916 yılında ise Çarlık Rusya'sı içsel dinamiklerin zorlamasıyla önemli bir gelişmeye tanıklık etmiştir. Söz konusu gelişme rejime karşı başlayan isyan dalgası ve buna bağlı olarak 25 Kasım 1917 tarihinde Çarlık rejiminin yıkılması ile birlikte Bolşeviklerin iktidara gelmesidir (Kulbayev, 1960:4). Çarlık Rusyası'nın sömürgeci politikalarına maruz kalan Kazaklar da diğerleri gibi Bolşevik Devrimi'ni büyük ilgi ve heyecanla karşılamışlardır. Bolşevik Devrimi'yle demokratik ve bağımsız bir devlet kurabileceklerini düşünen Kazaklar, Alihan Bökeyhanov, Ahmet Baytursunov ve Mir Yakup Duvlat gibi isimlerin öncülüğünde 8-13 Aralık 1917 tarihinde Orenburg'da gerçekleştirdikleri kurultayla Alaş Partisi'ni kurmuşlardır. 21 – 26 Temmuz 1917 tarihlerinde Alaş-Orda Partisi Orenburg'da "Birinci Kazak Kurultayını" düzenlemiştir. Bökeyhanov'un liderliğini yaptığı ve Kazakistan'ın her yanından temsilcilerin katıldığı bu kurultayın ana hedefinin milli kurtuluş olduğu ilan edilmiştir. Bu kurultay sonunda Alaş-Orda hükümeti kurularak Kazakistan'ın bağımsızlığı ilan edilmiştir (Kan, 2005, 167-168). Ancak bu heyecanlı süreç beklenildiği sonucu vermemiştir. Bolşevikler, Çarlık kuvvetlerini tamamen tasfiye

ettikten hemen sonra 1920 yılında Alaş-Orda hükümetine son verip Kazakistan'ı Sovyet yönetimi altına almışlardır (Kara, 2006: 480).

Sovyet döneminde de Çarlık rejiminin anlayışına paralel şekilde söz konusu coğrafyanın Ruslaştırılmasına devam edilmiştir. Bu süreç 1990'lara kadar devam etmiş olup bu tarihte Sovyetler Birliği'nin yıkılması ve Kazakistan'ın 16 Aralık 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanmasıyla son bulmuştur. Bağımsızlığının ardından Kazakistan'da ulus inşası süreci başlamış ve Kazak-Türk kimliğini merkeze alan ve vatandaşlık bağı üzerinden tesis edilen bir anlayışla kimlik inşası bağlamında yeni tarih yazımı, hukuki ve siyasi düzenlemeler, başkentin taşınması, demografik sorunların çözümü başta olmak üzere Çarlık Rusya'sı ve Sovyetler Birliği'nin asimilasyon politikalarının olumsuz miras kalıntılarından kurtulmaya çalışılmıştır. Devlet bir yandan iç dinamikleri üzerinden ulus inşa sürecini devam ettirirken diğer yandan da TÜRKSOY, Türk Keneşi, Türk Dünyası Belediyeler Birliği ve Türk Dünyası Parlamenterler Birliği gibi Türk Dünyası'nı bir araya getirmeye yönelik uluslararası örgütler ve organizasyonlara dâhil olmuşlardır (Çelik, 2017: 119-129).

Kimlik İnşasında Belediyelerin Rolü: Kazakistan Belediyeciliği Ve Etimesgut Belediyesi Karşılaştırması

Kimlik inşa süreçlerinde siyasal mekanizmalar ve karar alıcılarla birlikte devletin eğitim bürokrasisi başta olmak üzere bütün bürokratik mekanizmaları ve organizasyonları bir şekilde rol üstlenmektedir. Bu bağlamda belediyeler de sadece alt ve üst yapı hizmetleri sunan birimler olmanın ötesinde yerel yönetim anlayışı çerçevesinde halk toplulukları ile doğrudan temasları olan karşılıklı etkileşimlerde bulunan yapılardır. Söz konusu yapılar gerek sosyal ve kültürel faaliyetler gerekse siyasal süreçler bakımından kimlik oluşumunu etkileme kapasite olan yapılardır. Bahse konu yapılar yerel yönetim mekanizmasının seçimler yoluyla belirlendiği devletlerde daha etkili olabilirken atama yoluyla bu organların tesis edilmesi halinde merkeze bağlılık artmakta ve belediyelerin görevi sadece şehircilik, alt yapı ve üst yapı hizmetleriyle sınırlı kalmaktadır.

Kazakistan belediyeciliğine bakıldığında belediyenin anayasal bir düzenlemeye tabi olduğu görülecektir. Anayasa üzerinden Kazakistan'ın idari yapısı ve kimliğine dair bir okuma yapıldığında üniter bir devlet olan

Kazakistan’da yönetimin başkanlık sistemi şeklinde olduğu görülecektir (Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası md 2, Erişim: 03.05.2018). Nazarbayev oluşturulan başkanlık sistemiyle yabancı diktatörlüğünden kurtulmuş olduğunu ifade etmiştir. Güçlü ve otoriter bir başkanlık sisteminin Kazakistan gibi farklı etnilere sahip bir ülkede üniter yapıyı ve istikrarı sağlamlaştıracağı düşünülmüştür (Bülbül, 2008: 70).

Anayasanın 85-89. maddeleri ise yerel yönetimlerle ilgili hükümleri içermektedir. Anayasanın 85. maddesine göre yerel kamu yönetimi, ilgili bölgenin devlet işlerinden sorumlu yerel temsili kurumları (Maslikhatlar) ve yerel yetkili kurumlar (Akimler) tarafından yürütülecektir. 86. maddede farklı yönetim katmanlarının yerel meclisleri olarak görülen Maslikhatlarla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre halk tarafından genel seçim, eşit oy ve gizli sandık usulü ile dört yıllığına seçilen maslikhatlar, ilgili yerel yönetim kademesinde yaşayan halkın taleplerini ortak kamu yararının gözetilmesi ilkesine göre belirleyecek ve uygulamasını kontrol edecektir. Anayasa’da maslikhatların cari belediyeçilik görevlerinin yanı sıra vatandaşların hak ve menfaatlerini korumak için birtakım yetkilerle donatıldığı ifade edilmektedir. Anayasanın 87. maddesinde ise Yerel Yetkili Kurumların (Akimler) düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre Yerel Yetkili Kurumlar, Kazakistan Cumhuriyetinin bir parçası olacak ve ilgili bölgenin gelişme ihtiyaçları ve çıkarları doğrultusunda hükümete rehberlik edeceklerdir. Anayasaya göre Yerel Yetkili Kurumlara hükümetin veya Cumhurbaşkanı’nın bir temsilcisi olarak görülen ilgili idari-bölge biriminin akim’i başkanlık edecektir. Oblastların, büyük şehirlerin ve başşehrin akimleri Başbakanın önerisi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanacaktır. Diğer idari-bölge birimlerinin akimleri Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı’nın belirlediği düzenlemeye göre atanacak veya seçileceklerdir (Uçar ve Çağatay, 2013: 102-104).

İdari yapısı yukarıda anlatılan belediyelerin merkezi yönetime sıkı bir şekilde bağlı olduğu görülmektedir. Söz konusu belediyeler birtakım kardeş şehir uygulamalarını başlatmış, belediye sınırlarındaki cadde ve tesislere isimler vererek kimlik oluşumuna cüzi bir katkı sunmuşlardır. Bu bağlamda Almatı’da Turgut Özal Caddesi, Türkistan’da Atatürk Caddesi Astana’da Atatürk Parkı örnek olarak ileri sürülebilir. Ayrıca Türkiye’de Nevruz olarak bilinen Kazakistan’da ise Ulusun Ulu Günü olarak

adlandırılan ve Türk geleneğinin bir göstergesi olan organizasyonda Kazakistan belediyeleri yer almaktadır.

20 Mayıs 1990 tarih ve 20523 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 3644 sayılı Kanunla ilçe statüsü kazanan ve hemen ardından da 19 Ağustos 1990 tarihinde yapılan belediye başkanlığı seçimi ile belediye teşkilatı kurulan Etimesgut Belediyesi (Ankara Valiliği, Erişim: 03.05.2018) ise Türk Dünyası'nda kimlik oluşumu sürecine aşağıdaki faaliyetleriyle katkı sunmuştur (Etimesgut Belediyesi Resmî Web Sitesi, Erişim: 03.05.2018):

1. Sosyal ve kültürel faaliyetler:

Etimesgut Belediyesi Türk Dünyası'nın ortak değerleri üzerinden ortak kimliğe vurgu yapan festivaller düzenlemektedir. Bu bağlamda Uluslararası Anadolu Günleri Festivali geleneksel olarak düzenlenen ve Türk Dünyası'nın Anadolu'da bir araya gelmesine vesile olan önemli bir organizasyondur.

2. Türk Dünyası'ndan STK'lar ile ortak programlar: Kırım Türkleri Derneği, Nogay Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği ve Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği gibi stk'larla ortak programlar düzenlemektedir. Bu faaliyetlerle kimlik sürecine katkı sunulmaktadır. Türk Dünyası'nın ortak kimliği üzerinden gerek kültürel ve entelektüel gerekse sanatsal faaliyetler yürütülmektedir.

3. Kardeş şehir uygulaması:

Dünya barışına ve dünya çapında istikrara ve özellikle Türk Dünyası'nda toplumlara entegrasyon ile Türk Dünyası belediyeler arası ilişkilerin güçlendirilmesine katkıda bulunmak amacıyla kardeş şehir protokolleri imzalanmaktadır.

4. Türk Dünyası'nın ortak değerlerinin isimlerin park, cadde ve sosyal tesislere verilmesi:

Belediye hizmetleri neticesinde yapılan park, cadde ve sosyal tesislere Türk Dünyası'nın ortak değerleri olan simge isimler verilmektedir.

5. Türk Dünyası'ndan öğrenci ve diğer kesimlerin davet edilmesi: Türk Dünyası'nın çeşitli şehirlerinden öğretmen ve öğrencileri davet etmekte ve misafir olarak ağırlamaktadır.

Sonuç

Bireylerin “ben kimim” sorusunun cevabı olan ve ben-öteki etkileşiminin bir sonucu olarak ortaya çıkan aidiyet duygusunun karşılığı kimlik, insanların birey olarak kodladıkları bir olgu olmanın ötesinde sosyal bir kategorileştirme neticesinde toplumsal veya siyasal anlam da ihtiva etmektedir. Daha farklı ifadeyle birey kimliğinin yanı sıra grup kimliği de söz konusudur. Bu noktadan hareketle dini, etnik, sınıfsal, kimliklerle beraber milli kimliğin de varlığı reddedilemez bir olgu olmakla beraber uluslararası ilişkilerde günümüzde kimlik-devlet ve kimlik-dış politika ilişkisi oldukça önem arz eden çalışma konuları arasında yer almaktadır.

Milli kimlik ise sadece bir devlet içerisinde yaşayan toplulukların aidiyetlerini tasvir eden bir olgu olmanın daha da ötesinde devletlerin sınırlarını aşan bir ölçüde kendini aynı milli yapının bünyesinde tanımlayan halk yığınlarının ortak bir bileşeni olmaktadır. Türk Dünyası kavramı da bu milli kimlik veya müşterek noktanın tespitinden hareketle ortaya konulmuş bir kavramdır. Tarihsel süreç içerisinde Türk Dünyası'nın gerek varlığı gerekse sınırlarına dair tartışmalar söz konusu olsa da Dünya ana karasının önemli bir bölümü kapsayan ve Avrupa'dan Asya ve Kuzey Afrika'ya kadar uzanan bu coğrafyada kimlik inşa süreci halen dinamik bir haldedir. Bu durumun iki nedeni vardır. Birincisi kimlik, doğası gereği statik olmayan bir olgudur. Diğeri ise bahse konu coğrafyanın zaman zaman farklı kimlik tanımlamalarına sahip aktörler tarafından siyasal inşa süreçlerine tabi tutulmasıdır.

Dış aktörlerin en azından doğrudan müdahalesinden 1990'lı yıllar itibarıyla kurtulan Türk Dünyası'nın büyük bir kısmı 2000'li yıllarla birlikte daha fazla iletişim ve etkileşim söz konusu olduğu bir yapıya doğru evrilmektedir. Bu süreçte kimlik oluşumunda birden fazla aktör ve yapının etkisi söz konusu olmakla beraber çalışmadaki tespitler üzerinden bir değerlendirme yapılması halinde belediyelerin rolünün nispeten zayıf olduğu görülecektir.

Gerek belediyelerin idari yapı içerisindeki konumu gerekse klasik belediyeçilik anlayışının salt yerel hizmetlerle sınırlı tutulması yönündeki anlayışın etkisinin reddedilemez olduğu bu hususta günümüzde ise belediyeler yerel faaliyetlerinin yanında gerek sosyal, kültürel ve sanatsal faaliyetler gerekse bir aktör olarak uluslararası ilişkilerde yer almaya

başlamasından dolayı daha etkin konuma gelmeye başlamışlardır. Kazakistan'ın anayasal düzenlemeleri ve idari yapısı merkeze daha bağımlı olmasından dolayı belediyeciliğin veya yerel yönetimin fazlaca gelişmediği bir ülke olan Kazakistan, Türk Dünyası kimlik inşası sürecinde ise oldukça etkili olmaya çalışan bir aktördür. Bu nedenden dolayı bahse konu ülkenin klasik araçlara ek olarak belediyeleri de bu süreçte daha etkili kullanması tavsiye edilebilir.

Etimesgut Belediyesi ise sosyal ve kültürel faaliyetler, Türk Dünyası'nda yer alan sivil toplum kuruluşları ile birlikte yürüttüğü faaliyetler, kardeş şehir uygulamaları, Türk Dünyası'nın ortak değerlerinin isimlerin park, cadde ve sosyal tesislere verilmesi, Türk Dünyası'ndan öğrenci ve diğer kesimlerin davet edilmesi gibi faaliyetlerle Kazakistan'daki belediyelere kıyasla daha etkili bir rol üstlenmiştir. Ancak söz konusu faaliyetlerin daha sistematik ve organize bir şekilde projelendirilmesi ve süreklilik arz etmesi zarureti göz ardı edilmemesi gereken bir olgudur.

Kaynaklar

- Altunoğlu, M. (2009), Kimliğin Modern İnşası, Kimlik Politikaları ve Türkiye’de Kimlik Tartışmaları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara
- Ankara Valiliği, Erişim: 03.05.2018, <http://www.ankara.gov.tr/etimesgut>
- BİLGİN, N. (2007). Kimlik İnşası, Aşina Kitaplar, Ankara
- Bozdağlıoğlu, Y. (2012). Konstrüktivizm ve Rol Teorisi: Kimlik, Rol ve Dış Politika Analizi. (ed.) T. Arı. Uluslararası İlişkilerde Postmodern Analizler-1. MKM Yayınları, Bursa, s. 127-150.
- Bülbül, M. (2008). “Kazakistan Cumhuriyetinde Yasama ve Yürütme Fonksiyonu”, Yasama Dergisi, 8, s. 65-101.
- Çelik, K. E. (2014). Kimlikler Güç Dengesi ve İttifaklar: Kazakistan Örneği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- ÇELİK, K. E. (2017). 21. Yüzyılda Kimlikler-Güç Dengesi-İttifaklar (Kazakistan Örneği), ANKASAM, 13(1), Ankara
- Doğanay, H. (1995). “Türk Dünyası’nın Siyasi Sınırları”, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 3, s. 23-56.
- ERGUN, D. (2000). Kimlikler Kıskaçında Ulusal Kişilik, İmge Kitabevi, Ankara
- Etimesgut Belediyesi Resmî Web Sitesi, Erişim: 03.05.2018, <http://www.etimesgut.bel.tr/index.php?Page=AnaSayfa#>
- GOLDEN, P. B. (2006). *Türk Halkları Tarihine Giriş*, (2. Baskı), (Çev. O. Karatay), Karam Yayınları, Çorum
- GÜLEÇ, C. (1992). Türkiye’de Kültürel Kimlik Krizi, V Yayınları, Ankara
- Hayit, B. (1987). “Sovyetler Birliği’ndeki Türklüğün ve İslam’ın Bazı Meseleleri” Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, s. 130-144.
- Kaçmazoğlu H. B., (2016) “Doğan Ergun’un Sosyolojik Görüşleri”, Sosyoloji Konferansları, 53, s. 29-62
- Kalafat, Y. (1994). “Günümüz Türk Dünyası’na Genel Bir Bakış”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5, s. 468-469
- Kan, G. (2005). İstoriya Kazahstana, Almatı
- KARA, A. (Ed.). (2002). The Turks, Yeni Türkiye Publications, Ankara
- Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası md 2. Erişim: 03.05.2018, <http://www.akorda.kz/en/category/konstituciya>
- KÖSEOĞLU, N. (1997). Milli Kültür ve Kimlik, Ötüken Neşriyat, İstanbul
- KULBAYEV, S. B. (1960). Hronika Vajneyşih Sobitij Velikoy Oktyabırskoy Sosyalistıçeskovy Revolüsiyi V Kazahstane, Alma-Ata
- LİVİA, K., ROTH, H. D., (2002). Daoist Identity: History, Lineage, and Ritual, University of Hawai’i Press, United States of Amerika
- Newman, B. M., Newman P. R. (1978). The Concept of Identity: Research and Theory, *Adolescence*, 13(49), s. 164-166.

- Online Etymology Dictionary, Erişim: 03.05.2018,
http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=identity&searchmode=none
- Oxford Dictionaries Online, Erişim: 03.05.2018,
<http://oxforddictionaries.com/definition/english/identity?q=identity>
- Stets, J. E., Burke, P. J. (2000). Identity Theory and Social Identity Theory, *Social Psychology Quarterly*, 63(3), s. 224-237.
- Türk Dil Kurumu Genel Türkçe Sözlük, Erişim: 03.05.2018,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.51121134d61610.60129419
- UÇAR, A., ÇAĞATAY U., (2013). Türk Dünyasında Yerel Yönetimler, Kazakistan'da Yerel Yönetimler, TDBB Yayını, İstanbul